

دستمزدهای معوقه و

راهکارهای ابداعی کارفرمایان برای شانه خالی کردن از پرداخت آن و کسب سودهای کلان

سینا کرباسی

اخبار مربوط به حقوق‌های معوقه و اعتراض کارگران بر ای دریافت حقوق حقه‌ی خود، به یکی از تیتروهای دائمی خبرهای کارگری منتشره در رسانه‌ها تبدیل شده است. درحالی که هیچ گاه حقوق ده‌ها میلیونی و گاه صدها میلیونی مدیران رده بالای این واحدها هرگز عقب نمی‌ماند. این مساله به حدی شایع شده که اگر در یک واحد تولیدی حقوق کارگران به موقع پرداخت شود، انگار چیز غریبی اتفاق افتاده است. کمبود منابع مالی معمولی‌ترین بهانه‌ای است که برای این عدم پرداخت‌ها عنوان می‌شود. این بهانه گاه به قدری برای کارگران بزرگ‌نمایی می‌شود که کارگران حتا حاضر می‌شوند از بخشی از طلب خود چشم‌پوشی کنند.

"روز دهم دی ماه ۹۳ مدیر عامل معدن البرز مرکزی به صورت علی الحساب ۲۴۰ میلیون تومان به شرکت هلدینگ سامان واگذار کرد تا حداقل بخشی از مطالبات ۱۲۰۰ کارگرا (حدود ۲۰۰ هزار تومان) پرداخت کند. به همین دلیل کارگران از صبح امروز موقتا به اعتراض صنفی خود خاتمه دادند. کارگران این معدن زیر نظر ۱۱ شرکت پیمانکاری کار می‌کنند که تمامی این پیمانکاران تحت مسئولیت شرکت پیمانکاری هلدینگ «سامان» در معادن البرز مرکزی فعالیت دارند.

میزان مطالبات معوقه ۱۲۰۰ کارگر این معدن با اجرای این طرح حدود ۲ میلیارد تومان می‌شود در ادامه افزود: بعد از آنکه شرکت هلدینگ سامان میزان مطالبات کارگران را محاسبه کرد، به بهانه کمبود منابع مالی سعی کرد به نوعی از پرداخت آن به کارگران طفره رود. کارگران می‌گویند در حالی شرکت هلدینگ سامان کمبود منابع مالی را برای پرداخت مطالبات معوقه کارگران بهانه می‌کند که وضعیت مالی خوبی دارد. نماینده کارگران گفت: علاوه بر آن کارگران این معدن با سوابق ۱۰ تا ۲۰ ساله مطالبات بیشتری را با اجرای این طرح از کارفرما می‌خواستند که مابه التفاوت سال‌های قبل از اجرای این طرح (قبل یکم اردیبهشت ۹۲) با رضایت کارگران به کارفرما بخشیده شد. رقم طلب هر کارگر بر اساس میزان دریافتی و سوابق کارشان حدود ۲ تا ۳ میلیون تومان بر آورد می‌شود."

این مطالبات فقط به دو سه ماه قبل باز نمی‌گردد. مطالبات بسیار قدیمی‌تر هم وجود دارد. در خبر دیگری هم از حقوق و اضافه‌کاری معوقه‌ی نیم میلیون معلم (به مدت سه ماه) منتشر شد. در حالی که هنوز بخشی از حق تصحیح برگه‌های امتحانی و مراقبت از جلسات امتحان در سال گذشته پرداخت نشده است. و یا در خبر دیگری آمده که "مطالبات بازنشستگان کارخانه نساجی مازنداران نیز هنوز پرداخت نشده است."

این خبرها معمولا با اعتراض دسته جمعی کارگران این مطالبات به رسانه‌ها کشیده می‌شود. پس از آنکه کارگران به جان آمده از فقر و بدبختی دست به اقداماتی جدی برای دریافت حقوقشان می‌زنند، از سوی مسوولان برای پرداخت این مطالبات روش‌های مختلفی در پیش گرفته می‌شود. از جمله فروش زمین‌ها و ماشین‌آلات کارخانه که معمولا به تعطیلی کارخانه منتهی می‌شود.

مساله‌ای که معمولاً مورد موافقت کارگران قرار نمی‌گیرد. آن وقت است که باید راه‌های دیگری در پیش گرفته شود. اتفاقی که در نساجی مازندران پیش آمده است. البته در تمام این راهکارها سود بیشتر و بیشتر صاحبان کارخانه و ... مدنظر است.

در پی تجمع روز ۲۳ آذر ماه کارگران بازنشسته و شاغل نساجی مازندران در تهران مقابل ساختمان مرکزی بانک ملی، معاون امور حقوقی بانک ملی با لغو برنامه فروش زمین‌های این کارخانه، راه حل جدیدی را پیش روی کارخانه برای پرداخت مطالبات کارگران بازنشسته و شاغل ارائه داد. پیش از این قرار بود بانک ملی به ازای طلب ۴۰ میلیاردی خود، ۱۵ هکتار از زمین‌های این کارخانه را خریداری کند. اما معاون امور حقوقی بانک ملی با منتفی کردن فروش زمین‌ها و پرداخت تسهیلات جدید ۱۲ میلیاردی که تا سقف ۱۵ میلیارد تومان قابل افزایش است، راه حل جدیدی را برای پرداخت مطالبات معوقه کارگران به کارفرما پیشنهاد داده است.

ظاهراً این تسهیلات از محل گشایش اسناد اعتباری که از طرف کارخانه نساجی مازندران نزد بانک ملی وجود داشت در حساب مشترک مدیرعامل کارخانه نساجی و نماینده بانک واریز می‌شود تا با تهیه لیست دسته‌های هفتاد نفری و به نوبت پرداخت می‌شود. البته شرط اصلی پرداخت حق کارگران این است که ابتدا باید با دادن رضایت نامه به متشاکمی پرونده‌ها (کارفرما) شکایت خود را در مراجع قضایی مختومه اعلام کنند.

بد نیست بدانیم که مطالبات کارگران شاغل و بازنشسته ۱۵ میلیارد تومان است که رقم ۱۱ میلیارد تومان آن بابت حق سنوات حدود ۵۵۰ کارگر بازنشسته در فاصله سال ۸۸ تا پایان سال ۹۲ انباشته شده و مابقی ۴ میلیارد تومان بابت مطالبات معوقه سال‌های ۸۸ تا ۹۱، ۳۵۰ کارگر شاغل به وجود آمده است.

برای روشن شدن دلیل اصلی معوقه شدن حقوق و دستمزد کارگران، کمی به عقب برگردیم و مروری داشته باشیم به خبری که در تابستان ۹۳ در مورد کارگران کارخانه پارس متال منتشر شد. در این خبر از عقب افتادن وام کارگران کارخانه پارس متال (۱) صحبت به میان آمده بود. گرفتن وام به جای دریافت حقوق معوقه. این هم راه حل ابتکاری دیگری است که کارفرمای این واحد برای حل این مساله یافته است.

آن طور که از خبر برمی‌آید در سال ۹۱ که تعداد ۳۰۰ کارگر کارخانه پارس متال، نزدیک به ۵ ماه دستمزد طلبکار بودند. برای حل این مشکل کارفرما راهکاری را پیش پای کارگران گذاشت: گرفتن وام. به گفته‌ی کارگران، آنها از ترس تمدید نشدن قراردادهای کاری خود ناچار شدند با اعطای چک‌های ضمانت ۱۶ و ۳۲ میلیون تومانی وام‌هایی به مبالغ ۱۰ و ۲۰ میلیون تومان از بانک مهر اقتصاد دریافت کنند. این وام ۱۰ میلیون تومانی بابت مطالبات مزدی معوقه و بخشی از دستمزدهای جاری پرداخت شده بود و در مقابل قرار بر این بود که کارفرما مسئولیت بازپرداخت و تسویه حساب با بانک مهر اقتصاد را برعهده بگیرد اما مدیران بعدی از تسویه حساب به موقع با بانک خودداری کرده‌اند. ابتدا بد حسابی کارفرما تنها به صدور اخطاریه از سوی بانک مهر اقتصاد منجر می‌شد اما در روزهای اخیر که فعالیت این واحد تولیدی کمرنگ‌تر از گذشته شده است بانک مهر اقتصاد برای وصول مطالبات خود رویه قبلی را تغییر داده و چک‌های ضمانت تعدادی از کارگران را به مرحله اجرا گذاشته است. بانک مهر اقتصاد به آنان گفته است ارزش اقساط این وام‌ها به ترتیب ۳۲۰ و ۶۴۱ هزار تومان است و تا کنون کارفرمای پارس متال معادل ۳ تا ۱۰ قسط از وام پرداخت شده به هر کارگر را بازپرداخت نکرده است. البته بعد اعلام شد که دلیل این عقب افتادن تعطیلات تابستانی بوده است.

کارگران می‌گویند: با وجود آنکه روند تولید در این واحد صنعتی بهبود یافته است اما معلوم نیست که چرا اداره کنندگان کارخانه در پرداخت مطالبات مزدی جاری، تامین به موقع مواد اولیه و بازپرداخت تسهیلات بانکی که بابت دستمزد به کارگران داده شده است تعلل می‌کنند. کارگران مدعی‌اند با وجود آنکه در ماه‌های گذشته تولید روزانه افزایش یافته است اما در حال حاضر دریافتی مزدی آن‌ها شامل دستمزد پایه بوده و مزایای مربوط به اضافه کاری به آن‌ها پرداخت نمی‌شود. این واحد تولیدی زیر نظر قرارگاه خاتم الاوصیا کار می‌کند.

ابتدا با این بانک یا بهتر بگوییم موسسه مالی اعتباری بیشتر آشنا شویم. در سایت این موسسه چنین آمده است:

"بانک مهر اقتصاد افتخار دارد به عنوان یک بانک ایرانی و اسلامی همانند گذشته با تلاش خستگی ناپذیر و با تکیه بر مفاهیم دینی و همچنین توانایی علمی و پایبندی کارکنان خود به ارزش های الهی در سال های اخیر با تحولی چشمگیر در زمینه **بانکداری بدون ربا**، چهره جدیدی در میان بانک ها و فعالان اقتصادی ارائه نماید... بانک مهر اقتصاد از ابتدای شروع فعالیت خود با نام موسسه قرض الحسنه بسیجیان در سال ۱۳۷۲ با هدف ایجاد زمینه های مساعد جهت رشد اقتصادی جامعه و ارتقا سطح رفاه اجتماعی آحاد ملت آغاز بکار کرد.

در سال ۱۳۷۹ بدلیل رشد و توسعه موسسه و جوابگو نبودن فعالیت‌های قرض الحسنه برای **پاسخگویی به نیازهای مشتریان** درخواست تبدیل از موسسه قرض الحسنه به موسسه مالی و اعتباری مهر به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارائه گردید و بدین ترتیب موسسه از سال ۱۳۸۱ حائز شرایط ارتقاء به موسسه مالی و اعتباری شناخته شد ... بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موافقت خود را در تاریخ ۱۳۸۹/۰۱/۲۹ طی نامه شماره ۱۶۷۲۷ به سازمان ثبت اسناد و املاک کشور ابلاغ نمود و در مهرماه سال ۱۳۹۱ شرکت سهامی عام بانک مهر اقتصاد با شماره ۴۲۹۷۰۹ در اداره ثبت شرکت‌ها ثبت گردید.

سرمایه اولیه بانک در سال ۱۳۷۲ مبلغ ده میلیون ریال هبه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بوده که طی دو مرحله به مبلغ ۱۵۰۰ میلیارد ریال افزایش و در آخرین مرحله به منظور صدور مجوز قطعی فعالیت بانک مهر اقتصاد، این مبلغ به ۴۱۰۰ میلیارد ریال افزایش یافت... با این رویکرد، بانک مهر اقتصاد با ۸۰۰ شعبه در سراسر کشور فعالیت می‌کند. (۲)

حال از این می‌گذریم که پرداخت وام ده میلیون تومان و دریافت ۱۶ میلیون تومان یا وام ۲۰ میلیون تومان و دریافت ۳۶ میلیون تومان مصداق بارز "**بانکداری بدون ربا**" است؟! و با یک حساب سرانگشتی میزان سودی را محاسبه می‌کنیم که از سپرده‌گذاری حقوق‌های معوقه‌ی این کارگران نصیب صاحبان کارخانه می‌شود. کار سختی نیست. در سایت این بانک پیش‌بینی شده تا سرمایه‌گذاران به راحتی بتوانند میزان سودشان را محاسبه کنند.

حال فرض می‌کنیم که حقوق خود کارگران در این بانک سپرده شده است.

طبق خبر منتشر شده ظاهراً هر کارگر بین ده تا بیست میلیون تومان طلبکار بوده است. اگر میانگین ۱۵ میلیون تومان را برای هر کارگر حساب کنیم حقوق معوقه ی ۳۰۰ کارگر می‌شود:

$$۲۲۵.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ = ۱۵۰.۰۰۰.۰۰۰ \times ۳۰۰ \times ۵$$

اگر این مبلغ در همین بانک سپرده شود به مدت دوسال (از سال ۹۱ تا ۹۳) سود سالانه ی حاصل از آن می‌شود مبلغ

$$= ۴۹.۵۰۰.۰۰۰.۰۰۰ \text{ ریال (۳)}$$

و اگر در خدمات سرمایه‌گذاری رویان بانک مهر اقتصاد این مبلغ سرمایه‌گذاری شود، با کمک خود سایت بانک، میزان سود حاصل محاسبه می‌شود. ابتدا مبلغ مورد نظر را در کادری تایپ کرده و خود بانک میزان سود حاصل را محاسبه می‌کرده و جدول زیر را برای شما به نمایش در می‌آورد:

نوع سرمایه‌گذاری	سپرده	مبلغ سود ماهیانه (ریال)	کل سود دریافتی در پایان دوره (ریال)	اصل مبلغ و سود در پایان دوره (ریال)
رویان روزشمار	مهر	۷۵,۰۰۰,۰۰۰	-	-
رویان مهر ماهه	مهر ۴	۱۰۵,۰۰۰,۰۰۰	۴۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۹,۴۲۰,۰۰۰,۰۰۰
رویان مهر ماهه	مهر ۶	۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۷۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۹,۷۲۰,۰۰۰,۰۰۰
رویان مهر ماهه	مهر ۹	۱۳۵,۰۰۰,۰۰۰	۱,۲۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۰,۲۱۵,۰۰۰,۰۰۰
رویان مهر ساله	مهر ۱	۱۶۵,۰۰۰,۰۰۰	۱,۹۸۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰,۹۸۰,۰۰۰,۰۰۰
رویان مهر ساله	مهر ۲	۱۶۵,۰۰۰,۰۰۰	۳,۹۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۲,۹۶۰,۰۰۰,۰۰۰
رویان مهر ساله	مهر ۳	۱۶۵,۰۰۰,۰۰۰	۵,۹۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۴,۹۴۰,۰۰۰,۰۰۰
رویان مهر ساله	مهر ۴	۱۶۵,۰۰۰,۰۰۰	۷,۹۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۶,۹۲۰,۰۰۰,۰۰۰
رویان مهر ساله	مهر ۵	۱۶۵,۰۰۰,۰۰۰	۹,۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۸,۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰

حال دیگر به جزئیاتی مانند موارد زیر نمی‌پردازیم که در سایت این بانک آمده این چنین آمده است: "آیا می‌دانید بانک مهر اقتصاد در سال‌های ۱۳۸۶ الی ۱۳۸۸ علاوه بر سود علی‌الحساب، تا ۴.۰۴ درصد سود قطعی به سپرده‌گذاران خود پرداخت کرده است." یا اینکه "در ۲۴ فروردین بانک مهر اقتصاد سود سپرده یکساله خود را ۲۳.۲۳ درصد عنوان کرد." و یا ...

البته این به شرطی است که صاحبان کارخانه پولی برای پرداخت حقوق کارگران داشته باشند و آن را سرمایه‌گذاری کرده باشند! حتما این را هم فراموش نمی‌کنیم که هیچ بانکی، مخصوصا بانک‌های خصوصی، بدون سپرده‌گذاری‌های کلان ۳۰۰ وام ده و بیست میلیونی به اشخاص (حقوقی یا حقیقی) نمی‌دهد. با مراجعه به سایت بانک می‌توان از میزان سپرده‌گذاری برای چنین وامی مطلع شد.

حال به وجه دیگر قضیه می‌پردازیم. کارفرما. این کارخانه تحت پوشش قرارگاه خاتم الاوصیاست. پس ضروری است با این قرارگاه و فعالیت‌های اقتصادی آن آشنا شویم.

این قرارگاه، کنسرسیومی است که در سال ۱۳۸۹ به دستور وزیر نفت از ۵ پیمانکار بزرگ طرح های نفت و گاز کشور تشکیل شد. پیمانکاران اولیه تشکیل دهنده این کنسرسیوم عبارت بودند از "قرارگاه سازندگی خاتم الانبیا"، که سهامدار اصلی است و "شرکت ساختمان صنایع نفت (اویک)"، "شرکت مهندسی و ساخت تأسیسات دریایی"، "ایزوایکو" و "صدرا" سهام داران دیگر این کنسرسیوم هستند که همه این چهار شرکت هم به نحوی به سپاه وابسته هستند. به عنوان مثال سپاه سهامدار اصلی شرکت صدرا نیز هست.

"قرارگاه سازندگی خاتم الاوصیا" در تیر ماه سال ۱۳۸۹ قرار داد فاز های ۱۳ و ۱۴ میدان پارس جنوبی به ارزش تقریبی ۵ میلیارد دلار را، آن هم بدون تشریفات مناقصه امضا نمود و عملاً جایگزین شرکت‌های "شل" و "ریپسول" در فاز های ۱۳ و ۱۴ پارس جنوبی گردید. با امضای قرار داد طرح توسعه دومیدان نفتی "توسن" و "آلفای" شرکت نفت فلات قاره، تعداد قرارداد های امضا شده بین وزارت نفت و مجموعه دو خواهر "خاتم الانبیا و خاتم الاوصیا" به ۵۱ قرارداد رسید که حجم مالی آن بیش از ۱۷ میلیارد دلار می باشد. (۴)

در گفت و گویی که با معاونت مهندسی قرارگاه سازندگی خاتم الاوصیاء در خصوص شایعاتی در باره این که قرارگاه خاتم الاوصیاء با ترک تشریفات پروژه می گیرد، ایشان گفتند که: "دقیقاً؛ ما در حال حاضر سرمایه دو بانک را در اختیار داریم و پروژه‌های نفتی را به صورت EPCF برعهده می‌گیریم و فاینانس پروژه با خود قرارگاه است. برای همین است که پروژه‌ها با ترک تشریفات به ما سپرده می‌شود چرا که توان سرمایه‌گذاری شرکت‌های ایرانی کم است. اما همین جا اعلام می‌کنیم اگر واقعا شرکتی باشد که بتواند فاینانس پروژه‌ها را برعهده بگیرد و از نقطه صفر تا ۱۰۰ آن را انجام دهد، قطعاً در این صورت کار با ترک تشریفات به ما سپرده نمی‌شود. (۵)

باتوجه به مبالغ میلیاردی حقوق و دستمزدهای معوقه‌ی کارگران و حجم معاملات و سرمایه‌گذاری‌ها دیگر نباید از "مستضعفین" و "پرداخت حقوق کارگران پیش از آن که عرقشان خشک شود"، صحبت کرد.

کارگران هم بروند فکری کنند تا اقساط وام حقوق معوقه‌ی دریافت نکرده‌شان را بپردازند یا با قرض و قوله زندگی‌شان را بچرخانند و یا ...

منابع:

۱- <http://www.aftabir.com/news/article/view/2014/08/04/425405>

۲- <http://www.mebank.ir/index.aspx?siteid=1&siteid=1&pageid=8802>

۳- جدول میزان سود سرمایه‌گذاری در بانک مهر اقتصاد

نرخ سود علی الحساب در مقاطع مختلف				نوع سپرده	ردیف
سه ماهه	شش ماهه	سالانه	راس		
-	-	-	٪۱۴.۲۸	کوتاه مدت ۴ ماهه	۱
٪۱۶.۲۱	-	-	٪۱۶.۵۴	کوتاه مدت ۶ ماهه	۲
٪۱۸.۲۴	-	-	٪۱۸.۹۹	کوتاه مدت ۹ ماهه	۳
٪۲۲.۲۹	٪۲۲.۷۵	-	٪۲۳.۶۹	بلند مدت ۱ ساله	۴
٪۲۲.۲۹	٪۲۲.۷۵	٪۲۳.۶۹	٪۵۱.۴۶	بلند مدت ۲ ساله	۵
٪۲۲.۲۹	٪۲۲.۷۵	٪۲۳.۶۹	٪۸۴.۰۱	بلند مدت ۳ ساله	۶
٪۲۲.۲۹	٪۲۲.۷۵	٪۲۳.۶۹	٪۱۲۲.۱۷	بلند مدت ۴ ساله	۷
٪۲۲.۲۹	٪۲۲.۷۵	٪۲۳.۶۹	٪۱۶۶.۹۰	بلند مدت ۵ ساله	۸

- <http://danakhabar.com/fa/news/1171211/%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%81%DB%8C-%D9%BE%DB%8C%D9%85%D8%A7%D9%86%DA%A9%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D8%A8%D8%B2%D8%B1%DA%AF-%D8%AF%D8%A7%D8%AE%D9%84%DB%8C-%D8%AA%D8%A7%D8%AE%DB%8C%D8%B1-%D9%88-%D8%A8%D8%AF%D9%82%D9%88%D9%84%DB%8C-%D8%AA%D8%A8%D8%B9%D8%A7%D8%AA-%D8%B9%D9%82%D8%AF-%D9%82%D8%B1%D8%A7%D8%B1%D8%AF%D8%A7%D8%AF%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%B3%D9%86%DA%AF%DB%8C%D9%86-%D8%A8%D8%A7-%D8%B4%D8%B1%DA%A9%D8%AA%E2%80%8C%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%AF%D8%A7%D8%AE%D9%84%DB%8C-%D8%A7%D8%B3%D8%AA>

- <http://www.khabaronline.ir/detail/275254/Economy/2389>